

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตาม
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ
BUDDHIST INTEGRATION TO PROMOTE POLITICAL PARTICIPATION IN THE
DEMOCRATIC GOVERNANCE OF THE PEOPLE IN SISA KET MUNICIPALITY

พระจอม มหาปณฺโณ (บรรล้งค์)^{1*}, สุมาลี บุญเรือง¹, วชิรินทร์ ชาญศิลป์¹

Phra Jom Mahapanño (Banlang)^{1*}, Sumalee Boonrueang¹, Vacharin Chansilp¹

*Corresponding Author E-mail: phrabidicxmm@gmail.com

Received July 3, 2026; Revised September 8, 2026; Accepted September 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 18 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล เนื้อหาเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.893 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา สถิติอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อยู่ในระดับมาก 2. สมรรถนะทางการเมืองและหลักการบริหารนิยธรรม ส่งผลในทางบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาล

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

เมืองศรีสะเกษ พบว่า 1) การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและลดความขัดแย้ง 2) การประชุมอย่างพร้อมเพรียง ทำให้การตัดสินใจโปร่งใสและเกิดความสามัคคี 3) ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ สร้างความเป็นธรรมและความตื่นตัวทางการเมือง 4) รับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ลดความขัดแย้งระหว่างวัยและเสริมสร้างประชาธิปไตย 5) ไม่ลู่แก่อำนาจ เพิ่มความร่วมมือและความเชื่อมั่นในระบบ 6) เคารพประเทศชาติ เพิ่มความมั่นคงในประชาธิปไตยเทศบาล 7) อารักขาคุ่มครองอย่างชอบธรรม บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเคารพสิทธิ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; สมรรถนะทางการเมือง; หลักการบริหารนิยธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the political participation of citizens in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality; 2. To investigate the factors affecting citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality; and 3. To propose a Buddhist-integrated approach for promoting citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality, conducted by the mixed methods research. The qualitative research, data were collected from 18 key informants consisting of academic experts and individuals with relevant expertise, by in-depth-interviews and analyzed using descriptive content interpretation. The quantitative research, data were collected from 396 samples using questionnaire with a reliability coefficient of 0.893. Data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics.

The research findings revealed that: 1. The level of citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality was high. 2. Political competence and Aparihāniyadhamma had a positive and statistically significant effect on citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality at the 0.01 level. and 3. The proposed Buddhist-integrated approach to promoting citizens' political participation in democratic form of government in Si Sa Ket Municipality consisted of the following seven principles: 1) holding regular meetings for consultation and the exchange of opinions; 2) participating in meetings harmoniously and acting in unity;

3) complying with rules and regulations; 4) respecting and listening to the opinions of elders; 5) refraining from the abuse of power; 6) respecting the nation and public institutions; and 7) providing legitimate protection and justice for all citizens.

Keywords: Political Participation; Political Efficacy; Aparihāniyadhamma

บทนำ

การปกครองที่เป็นประชาธิปไตย อันเป็นรูปการปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนไม่ว่าจะเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี หรือแบบรัฐสภา ถ้าอำนาจสูงสุดในการกำหนดการปกครองอยู่ที่ประชาชนแล้วก็เป็นกรปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น ปัจจุบันนี้ระบอบประชาธิปไตยโดยตรงแบบกรีกไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้อีกต่อไป เพราะจำนวนประชาชนของแต่ละรัฐแต่ละประเทศมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะให้โอกาสแก่พลเมืองทุกคนเข้ามามีสิทธิโดยตรงในการวินิจฉัยตัดสินปัญหาของประเทศระบอบประชาธิปไตยที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้จึงเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทน ได้แก่การให้สิทธิพลเมืองเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทนตัวในรัฐสภา เจตจำนงของรัฐสภาถือว่าเป็นความต้องการของประชาชน และบัญญัติหรือกำหนดกฎหมายขึ้นเองทั้งสิ้น (สุชุม นวลสกุล, 2557)

การแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นยังขาดจิตสำนึก และการขาดซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องคอยกำกับในการมีส่วนร่วมแบบจริงจังย่อมจะส่งผลต่อการเสริมสร้างศรัทธาต่อประชาธิปไตย มีส่วนร่วมดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะเป็นกิจกรรมของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชุมชนและสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างแรงกดดันหรือโน้มน้าวให้รัฐบาลผู้กำหนดนโยบาย ผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลได้หันมาช่วยเหลือประชาชนในการส่งเสริมกระบวนการทางการเมือง (ภุริวัจน์ ปุณยุตติปริดา, 2563)

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ พบว่าประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดความสนใจ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง อันเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมทางสังคม ที่ยังไม่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจและความรู้สึกมีส่วนร่วม และไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองหรือการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมากนักเนื่องจากการที่ประชาชนไปเลือกตั้งกระทำไปเพราะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายและประชาชนจึงต้องเข้าร่วมการเมืองเพราะเป็นหน้าที่แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงของ

ประเทศ ประชาชนยังขาดความเข้าใจที่จะเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองเพราะการเมืองเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องรับผิดชอบร่วมกัน (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549)

ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนสามารถตอบโจทย์ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้ ผู้วิจัยนำหลักพุทธธรรม อันได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม (อง.สตตก.23/21/31-32.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประกอบด้วย 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และทำกิจกรรมร่วมกัน 3. ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ 4. การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ 5. การไม่ลุแก่อำนาจ 6. การเคารพในประเทศชาติบ้านเมือง 7. จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกันอันชอบธรรม แก่ศาสนจักร ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญเข้ากับภาวะการณ์ในระบอบประชาธิปไตยไทย สำหรับการบริหารบ้านเมืองไม่ให้เกิดความเสื่อมทางศีลธรรม และสร้างความสามัคคีเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งมากขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ” เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จำนวน 38,672 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จำนวน 396 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยจำแนกประชากรตามเขตพื้นที่ศึกษา และกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ หลังจากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมจำนวน 18 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มอย่างชัดเจน ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป 2) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 3) กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน 4) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และ 5) กลุ่มประชาชน จำนวน 5 คน ทั้งนี้ การคัดเลือกมุ่งเลือกผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นความไว้วางใจทางการเมืองและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในบริบทพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่หลากหลายและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา ขณะเดียวกัน การวิจัยเชิงปริมาณได้เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยเทคนิค IOC จากการคำนวณค่าและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 แสดงถึงความเหมาะสมในระดับสูง

และแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.893 ซึ่งสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวิจัยในระดับดีมาก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยมีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 10 รูปหรือคน ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งการบันทึกเทป

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน โดยในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญอย่างเป็นระบบ ขณะที่ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) โดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการติดต่อเป็นการเฉพาะหรือเป็นรายบุคคลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ	3.99	0.59	มาก
2) ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3.97	0.60	มาก
3) ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือสังคม	3.96	0.63	มาก
4) ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.93	0.60	มาก
โดยภาพรวม	3.96	0.60	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=3.96$, $S.D.=0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดต่อเป็นการเฉพาะหรือเป็นรายบุคคลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ($\bar{X} = 3.99$, $S.D. = 0.59$) รองลงมา คือ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.97$, $S.D. = 0.60$) ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือสังคม ($\bar{X} = 3.96$, $S.D. = 0.63$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.93$, $S.D. = 0.60$) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

สมมติฐานที่ 1 สมรรถนะทางการเมือง มีตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ด้านการบริหารงานของรัฐบาลด้านการแสดงออกของประชาชน ด้านการเลือกตั้ง ด้านการกำหนดอนาคตสังคมการเมืองของตนเอง ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

สมรรถนะทางการเมือง	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.769	0.107		25.806**	.000
ด้านการกำหนดอนาคตสังคมการเมืองของตนเอง (X1.4)	0.168	0.037	0.277	4.599**	.000
ด้านการบริหารงานของรัฐบาล (X1.1)	0.153	0.035	0.265	4.389**	.000

Multiple R = 0.498d, R = 0.248, R² =0.244, Std. Error = 0.465, F=19.259, Sig.=0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ตามผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตาราง โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ ด้านการกำหนดอนาคตสังคมการเมืองของตนเอง และด้านการบริหารงานของรัฐบาล ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 หลักการบริหารนิยธรรม ได้แก่ ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ด้านปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่ ด้านการไม่ลุแก่อำนาจ ด้านให้ความ

เคารพประเทศชาติบ้านเมือง ด้านจัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่ศาสนจักร ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2 หลักอปริหานิยธรรม ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

หลักอปริหานิยธรรม	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.834	0.106		7.833**	.000
ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ (X2.1)	0.395	0.035	0.456	11.320**	.000
ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม (X2.2)	0.155	0.035	0.185	4.405**	.000
ด้านจัดให้ความอารักขา คุ่มครองป้องกันอันชอบธรรม แก่ศาสนจักร (X2.7)	0.140	0.034	0.154	4.170**	.000
ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่ (X2.5)	0.119	0.020	0.202	5.951**	.000

Multiple R = 0.846d, R = 0.715, R² = 0.713, Std. Error = 0.286, F=17.393, Sig.=0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักอปริหานิยธรรม ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ตามผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตาราง โดยเรียงลำดับตามสมการได้ 4 ตัวแปร คือ ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่และด้านจัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่ศาสนจักร ตามลำดับ

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ พบว่า 1. หมั่นประชุมและร่วมกันแก้ไขปัญหาการประชุมอย่างสม่ำเสมอ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม การประชุมร่วมกันอย่างเป็นระบบและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง 3. การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ การมีกฎระเบียบที่เป็นธรรม โปร่งใส และบังคับใช้อย่างเสมอภาค ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4. การเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ การรับฟังผู้มีประสบการณ์ช่วยให้การตัดสินใจรอบคอบ 5. การไม่ลุแก่อำนาจ การใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม โปร่งใส 6. การเคารพในประเทศชาติบ้านเมือง การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ทางการเมือง 7. การอารักขา คุ่มครอง และป้องกันโดยชอบธรรม การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สะท้อนถึงอำนาจอธิปไตยของประชาชนในการกำหนดทิศทางของรัฐ พฤติกรรมทางการเมืองไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการติดตามข่าวสาร การอภิปรายถกเถียงปัญหาข้ามกลุ่ม และการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิประโยชน์สาธารณะ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมนั้นมีความซับซ้อนและหลากหลายทั้งในมิติของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสภาพแวดล้อมทางการเมืองในขณะนั้น การนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาอภิปรายผลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้เห็นภาพรวมของความตื่นตัวทางการเมืองในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญาณัฐ อบอุ่น (2564) ที่อธิบายว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้หมายถึงเพียงการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการติดตามข่าวสาร การสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นพฤติกรรมที่หลากหลายและเป็นกระบวนการต่อเนื่องของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภมา จิตต์เที่ยง (2566) ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวง มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันทางการเมืองสูง มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย และประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าพื้นที่เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จึงส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จากผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะทางการเมืองสามารถร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ได้ร้อยละ 75.8 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะทางการเมืองในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ นั้นมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูเกษมวัชรดิตถ์ (เกษม วิฑิตสมปนโน) (2566) ที่ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ความรู้สึกรับรู้สมรรถนะทางการเมือง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และหลักอภิปธานิยธรรม 7 เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชน โดยสามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 77.04 ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าเมื่อประชาชนรับรู้ว่าคุณภาพในการมีส่วนร่วมและสามารถติดตามข่าวสารทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และนพพล อัครชาติ (2562) ที่พบว่า ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง เกิดจากการตื่นตัวทางการเมืองและการอบรมกลุ่มเกลาทางการเมือง โดยบุคคลที่เชื่อว่าตนเองสามารถสร้างผลกระทบต่อการเมือง เข้าใจระบบการเมือง และเชื่อว่ารัฐตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน จะมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่า ซึ่งสะท้อนว่าความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

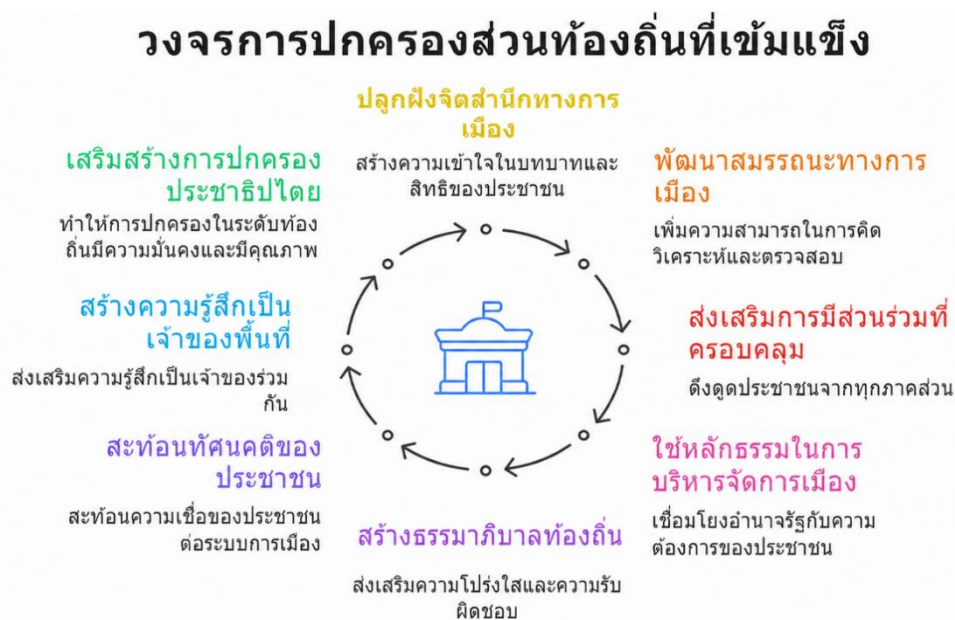
3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จากผลการวิจัย พบว่า การนำหลักอภิธานียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ช่วยสร้างพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเสรีผ่านการประชุมที่สม่ำเสมอและการเคารพกฎกติกาที่โปร่งใส ผู้นำที่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์และไม่ใช้อำนาจโดยพลการจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในชุมชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมส่งผลให้ประชาชนเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่และรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกันซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนและเสริมสร้างรากฐานประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม) (2564) พบว่า หลักอภิธานียธรรม 7 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น การสร้างความตื่นตัวทางการเมือง การร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ทางการเมือง และการสนับสนุนจากภาครัฐ อันสะท้อนว่าการบริหารงานภาครัฐที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและหลักพระพุทธศาสนาสามารถสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเขมานันท์ ขบวนฉลาด (2564) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอภิธานียธรรมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประทัดบุ จังหวัดสุรินทร์ ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความสามัคคี การทำงานเป็นทีม และการลดความขัดแย้งในองค์กรและชุมชน ทั้งนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ก็พบเช่นเดียวกันว่า การบริหารงานที่ยึดหลักอภิธานียธรรมสามารถสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ประชาชนพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้มี ประเด็นที่แตกต่างหรือไม่สอดคล้องบางส่วน กับงานวิจัยของเสาวนีย์ วิยะบุญ (2562) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอภิธานียธรรมในการสนับสนุนการจัดการสภาองค์กรชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดระยอง 1) ด้านการวางแผน หมั่นประชุมอย่างสม่ำเสมอ พร้อมเพรียง กำหนดกฎระเบียบอย่างมีเหตุผล และเคารพผู้รู้ 2) ด้านการจัดการกำหนดกฎเกณฑ์อย่างมีเหตุผล

และเคารพในบทบาทของสตรี 3) ด้านการบริหารบุคลากร เคารพผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และให้โอกาสสตรีเพศ 4) ด้านการสั่งการกำหนดกฎเกณฑ์อย่างมีเหตุผลส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมที่ดีตลอดจนปกป้องพระพุทธศาสนา 5) ด้านความร่วมมือ หมั่นประชุมอย่างสม่ำเสมอ พร้อมเพรียงตลอดจน ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดี 6) ด้านการรายงานรายงานอย่างซื่อสัตย์ตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ 7) ด้านงบประมาณ คຸ້ມคຳ เหมาะสม เป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ภายใต้ประเพณีดั้งเดิมซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชุมชนมายาวนาน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งได้ทำการศึกษาจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่จากการวิจัย พบว่า ผู้วิจัยได้สร้างแผนภาพที่แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถขยายความเพิ่มเติมได้ดังนี้

การพัฒนาสมรรถนะทางการเมือง นำหลักการประชุมและการรับฟังความคิดเห็นมาจัดเวทีพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ โดยเชิญผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้สูงอายุ และผู้มีความรู้หรือประสบการณ์ใน

ท้องถิ่นมาร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อคิดเห็น และแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ปัญหา แสดงความคิดเห็น และร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาท้องถิ่นได้มากขึ้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างครอบคลุม นำหลักความร่วมมือเพื่องานและการทำงานร่วมกันมาสร้างกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ รับรู้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมเสนอ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามตรวจสอบ ทำให้การมีส่วนร่วมไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการเลือกตั้ง แต่ครอบคลุมการพัฒนาท้องถิ่นในทุกขั้นตอน.การส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร นำหลักการประชุมและการดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวมมาประยุกต์ใช้ โดยให้ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน หรือบุคคลที่ประชาชนให้ความเชื่อถือ เป็นผู้ช่วยสื่อสารข้อมูลข่าวสารของเทศบาลอย่างถูกต้อง สม่ำเสมอ และทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการตัดสินใจและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

การสร้างควมไว้วางใจระหว่างประชาชนกับเทศบาล นำหลักการเคารพผู้มีส่วนได้เสีย การไม่ใช้อำนาจโดยมิชอบ และการเคารพกฎกติกาใช้ในการบริหาร โดยผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน บริหารงานด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ส่งผลให้ลดความขัดแย้งและสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนกล้าเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น การสร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของท้องถิ่นร่วมกัน นำหลักการรักษาสິงที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อส่วนรวมมาส่งเสริมให้ประชาชนร่วมดูแลชุมชน ศาสนสถาน ศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้ประชาชนเกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและตระหนักว่าการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหน้าที่ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ” มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สภาเทศบาลเมืองศรีสะเกษควรกำหนดนโยบายให้มีการรับฟังปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นของประชาชนก่อนการออกเทศบัญญัติหรือกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อให้ความต้องการของประชาชน

2. นายกเทศมนตรีเมืองศรีสะเกษและฝ่ายบริหารควรกำหนดนโยบายและช่องทางให้ประชาชนเสนอปัญหาและข้อคิดเห็นต่อการบริหารงานของเทศบาลอย่างเป็นระบบ

3. เทศบาลเมืองศรีสะเกษควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมสาธารณะของชุมชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลควรให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองโดยพิจารณาจากความสามารถในการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ดี

2. เทศบาลควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในประเด็นต่าง ๆ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น สื่อสังคมออนไลน์หรือเว็บไซต์สาธารณะ

3. เทศบาลควรมีการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมือง เป็นรูปแบบหนึ่งของเมืองที่ไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมืองแก่เยาวชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนในเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในพื้นที่อำเภอหรือจังหวัดอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

เขมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์กรบริหารส่วนตำบลประจักษ์ศิลปาคม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 12(2), 133-142.

พระครูเกษมวัชรดิตถ์ (เกษม ฐิตสมฺปนฺโน). (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี (ดุष्ฎิณีพนธ์ปรัชญาดุष्ฎิณบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเอกกวน ปิยวิโร (อะฉิม). (2564). การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ดุष्ฎิณีพนธ์ปรัชญาดุष्ฎิณบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ภุริวัจน์ ปุณยุตติปริดา. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: แนวคิด หลักการและการส่งเสริม. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 5(2), 384-400.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และนพพล อัครชาติ. (2562). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการตื่นตัวทางการเมืองกับความรู้สึกรับสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล. *วารสารการบริหารปกครองมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 8(1), 26-39.
- ศุภมา จิตต์เที่ยง. (2566). กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของพรรคการเมืองในกรุงเทพมหานคร (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). *การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ. (2568). *ประชากรจากการทะเบียน จำแนกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2568*. ศรีสะเกษ: สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ.
- สุกัญญาณัฐ อบลิน. (2564). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง* (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2521). *การเมืองและการปกครองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสาวนีย์ วิยะบุญ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการจัดการสภาองค์กรชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดระยอง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 124-135.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row.